

Finks Disputats er et dygtigt og modent Arbejde, og den er letlæselig. Den unge Forsker synes velrustet til at løse den større Opgave, som venter: en sønderjysk Bondehistorie, der gaar saa dybt og rækker saa langt, som Kilderne tillader, en Helhedsskilddring af den sociale Udvikling, før den nationale Kamp satte ind.

F. Skrubbeltang.

Lavshistorie.

Helge Søgaard: Haandværkerlavene i Aarhus under Enevælden. En socialhistorisk Studie. Munksgaard, 1940.

Det danske Haandværks og Haandværkerlavenes Historie har, indtil C. Nyrops grundlæggende Arbejder herom fremkom, været stedmoderligt behandlet, og selvom der i de senere Aar er fremkommet flere betydningsfulde Undersøgelser af enkelte Haandværkerlavs Historie, staar endnu meget tilbage, før man paa dette Omraade indenfor Kulturforskningen naar op paa Højde med, hvad der findes indenfor Landbrugets Omraade.

Med Glæde hilser man derfor Helge Søgaards Disputats som et betydningsfuldt Bidrag til en dybere Forstaaelse af vore Provinsbyers Lavshistorie i de ca. 200 Aar under Enevælden. Dr. Søgaards vigtigste Kildemateriale er de aarhusianske Lavs Arkiver og Lavsgenstande, der for største Delens Vedkommende findes i »Den gamle By« i Aarhus. Han søger ud fra dette Materiale »at belyse Lavene indefra«, klarlægge Haandværkernes egen Opfattelse af deres Stilling i Samfundet, deres Forhold til Magistraten og til Regeringens Lovgivning.

Perioden 1681—1750 kan betegnes som Lavenes gyldne Tid. Mange af de gamle Lav var — som f. Eks. Smedenes — Fælleslav, der omfattede flere beslægtede Fag; en Del af disse Fag skiller sig nu ud af Fælleslavet og danner nye selvstændige Lav, f. Eks. Guldsmedene. Søgaard paaviser ogsaa, hvorledes Grænserne mellem de enkelte Lav og ligeledes mellem Fagene indenfor Fælleslavene kunde være ret udflydende og derfor give Grund til talrige Stridigheder. Han nævner i den Forbindelse en interessant Forskel i Hovedstadens og Provinsens Grænsedragning mellem Snedkerne og Tømrerne. I Hovedstaden er Brugen af Limpotten Kendetegnet paa Snedkeren, i Provinsen er det Høvlen, der er det karakteristiske Snedkerværktøj, medens Øksen er Tømrerens.

Regeringens Reformere i 1681—82 gik ikke ud paa at ophæve Lavene, men alene paa at indordne dem under Enevældens og Merkantilismens sociale og økonomiske Synspunkter. En Forbedring af Haandværket og en Udvidelse af Produktionen var Rege-

ringens Formaal. Søgaard paaviser ved en Undersøgelse af Udviklingen indenfor de enkelte Lav, i hvor ringe Grad Fremskridtene i Haandværkerlovgivningen har haft Indflydelse paa Provinslavenes Liv. Man holdt fast ved de gamle Traditioner og fandt oftest Støtte heri hos Magistraten imod Regeringens Politik, der iøvrigt ikke synes at have haft særlig faste Retningslinier. Magistraten vedblev saaledes — i Modstrid med Tanken i Loven af 1681 — at udstede Artikler til nyoprettede Lav. Af de 14 eksisterende Lav i Aarhus er de 6 oprettet under Enevælden, men kun 2 af disse har faaet kongelig Bekræftelse. Den almindelige Udvikling i det 19. Aarh. er ikke Lavene gunstig; tydeligst kommer det frem under Omtalen af Svendelavene. Før 1800 staar de stærke, fordi der er Mangel paa Arbejdskraft, efter 1800 svækkes deres Magt af den stigende Arbejdsløshed.

Bogens tre sidste Afsnit er en Undersøgelse af Lavenes Sammensætning og en Skildring af Medlemmernes personlige Vilkaar, og disse Afsnit i Forbindelse med Afsnittet om Svendelavene er Bogens bedste. Her drages selve det værdifulde Kildestof, Lavprotokollernes Indhold frem og giver den dybere Forstaaelse af Lavenes Karakter. Den tabellariske Opstilling er interessant og giver et godt Indblik i de specielle aarhusianske Lavforhold. En tilsvarende Opstilling for flere Byer vilde dog have givet Undersøgelsen større Dybde og Værdi. En nøjere Undersøgelse af Haandværkernes og Lavenes økonomiske Forhold vilde ogsaa have været et stort Plus for Forstaaelsen af Udviklingen indenfor Lavene.

Trods disse Indvendinger er man Dr. Søgaard taknemlig for Bogen; den ansporer i høj Grad til en fortsat Fordybelse i de gamle Lavprotokollers rige Indhold.

Peter Riismøller og Hakon Spliid: Fra Svendekro og Lavshus. Det Schönbergske Forlag, 1940.

En nyttig lille Bog, der er tænkt som en kort Ledetraad gennem vore Museers Samlinger af Lavsgenstande. Museumsinspektør Peter Riismøller, Aalborg, giver gennem Bogens Tekst et livfuldt Rids af de vigtigste Lavforhold og Lavsskikke, specielt hvad der knytter sig til de forskellige Lavsgenstande, som Tegneren Hakon Spliid i rigt Maal har udstyret Bogen med Tegninger af. Teksten er fyldt med en Mængde karakteristiske Eksempler paa, hvorledes Lavslivet har udfoldet sig herhjemme gennem Tiderne. Talrige Citater fra Lavsskraaer og Lavsprotokoller levendegør Skildringen, saa den bliver en alt andet end tør Oprensning af Kendsgerninger. Bogen er en værdifuld Hjælp for enhver, der uden